

BÉRCES Roland – ERDEI János

OKTATÁSI MINŐSÉGPARAMÉTEREK MEGHATÁROZÁSA ASSZOCIÁCIÓS MÓDSZERREL

Az oktatás minőségbiztosítása során általánosan alkalmazott kérdőíves értékelésekkel kapcsolatban elmondható, hogy azok eredményei nagyon is szubjektív tartalmúak, és sokkal többet jelentenek, semhogy egyszerű statisztikai módszerekkel teljes mértékben fel lehessen őket dolgozni. A direkt tartalom mellett fontos a latens érzelmi, logikai háttér is. A szerzők dolgozatukban egy olyan brainstormingon alapuló módszert ismertetnek, amellyel meghatározhatók a hallgatók számára fontos minőségparaméterek e latens, érzelmi vonatkozásai is. Kimutatták, hogy a „hagyományos osztályzások” minőségértékelés és a brainstorming-módszer alapján elvégzett értékelés ugyanarra – de más szempontokat figyelembe vevő – eredményre vezet. A két módszer kombinált alkalmazásával pontosabb, teljesebb képet lehet nyerni egy képzés minőségéről.

Kulcsszavak: oktatás minőségbiztosítása, posztgraduális képzés, brainstorming, statisztikai elemzés, BMGE GTK

A statisztikai módszerek alkalmazásának számos felhasználási lehetősége van az oktatás színvonalának javításában. A számonkérések eredményeinek alaposabb értékelésével például nemcsak azt tudjuk megítélni, hogy egy zárthelyi dolgozat (zh) mennyire volt könnyű vagy nehéz, hanem feltárhatók egy-egy zh összeállításának problémái, az oktatásban meglévő esetleges hiányosságok is (Kerékgyártó et al., 2008). Bár a minőségbiztosítás elveinek, módszereinek oktatás területén történő terjedésével párhuzamosan növekszik a különböző kérdőíves felmérések alkalmazásának gyakorisága is, ezeket többnyire rutinszerűen alkalmazzák, legfeljebb néhány alapvető statisztikai mutató meghatározására.

A vevők véleményének, elégedettségének felmérésére általánosan alkalmazott osztályzások értékelésekkel kapcsolatban többen említik a szakirodalomban, hogy azok eredményei nagyon is szubjektív tartalmúak, és sokkal többet jelentenek, semhogy néhány egyszerű statisztikai módszerrel, mutatóval teljes mértékben fel lehessen őket dolgozni. A direkt tartalom mellett fontos a latens érzelmi, logikai háttér is (Golnhofer – Nádasdi – Szabó, 1993; Falus, 1993). E szubjektív tartalom feltárására alkalmas lehet a modern minőségmenedzs-

ment eszközei közül a szabad asszociáción alapuló brainstorming-módszer.

Vizsgálatainkat a BMGE GTK Menedzsment és Vállalatgazdaságtan Tanszékén folytattuk, felhasználva egyrészt a tanszéken folyó posztgraduális képzések kapcsán felgyülemlett tudásbázist, másrészt az oktatás során a hallgatókkal kialakított személyes kapcsolatrendszerünket.

A vizsgálat a tanszéken, illetve a karon alkalmazott osztályzások hallgatói értékelési rendszer használhatóságának jobb megismerését segíti elő, hiszen ahhoz, hogy egy képzés színvonala folyamatosan javuljon, alapfeltétel az oktatói gárda személyes fejlődése. A posztgraduális képzéseken alkalmazott osztályzások felmérések során az oktatók teljesítményét három fő szempont szerint értékeljük. Az oktató előadói készségei, a jegyzet megítélése és a számonkérésre adott pontok együttesen határozzák meg az oktatók végső eredményét (Tanulmányi és vizsgaszabályzat..., 1999–2005). A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hallgatók a második két kategória megítélésénél is az oktatóról kialakult általános benyomás alapján értékelnek. Hiába kiemelkedő mondjuk egy jegyzet színvonala, ha az oktató előadásait „unták” a hallgatók, az a jegyzetre adott

pontszámokban is megjelenik. Felmerül a kérdés, hogy mi a közös a hagyományos osztályzások értékelésével kialakult rangsorok élén, vagy éppen a végén álló oktatókban? Ha feltételezzük, hogy magas szintű szakmai ismeretekkel minden oktató rendelkezik, akkor a különbség alapjait nem a szűken vett szakismeretekben, hanem az előadói képességekben, stílusban kell keresni. A „hagyományos” kérdőívek elemzésének eredménye elvezetett ahhoz a problémához, hogy vajon melyek lehetnek azok az ismervek, tulajdonságok, amik az élen vagy éppenséggel a sor végén álló oktatókat jellemzik, s hogyan lehetne ezeket meghatározni.

A vizsgálat módszere

Brainstorming segítségével attitűdvizsgálatot végeztünk több felsőoktatási hallgatói csoportban annak érdekében, hogy meghatározzuk az általuk elvárt/fontosnak tartott oktatói tulajdonságokat. A vizsgálatot a felsőoktatás minőségét leginkább befolyásoló minőségparaméterrel – az oktatók megítélésével – kapcsolatosan végeztük el, de természetesen a felsőoktatás minőségét befolyásoló többi tényező is vizsgálható lenne.

Az attitűdvizsgálat a személyiség fontos jellemzőjéről, az értékrendről nyújt felvilágosítást. Az attitűd véleményekben, véleménynyilvánítási beállítódásokban megnyilvánuló értékrend. Az attitűdvizsgálat alapfeltevése, hogy az attitűdök pszichológiai kontinuumot alkotnak, e kontinuumban folytonosak, így skálapontok határozhatóak meg (Veress [szerk.], 1999).

A vizsgálatához azért választottunk csoportmunka módszert, mert az alkotó gondolkodás csoportmunkában az egyéni munkavégzéshez képest jelentős több-leteredményeket hozhat. A módszerek egyik csoportja az asszociációkra, a résztvevők intuitív megérzéseire épít, illetve ennek a lehetőségét kívánja elősegíteni, az ehhez szükséges légkört létrehozni. Ezeket nevezzük brainstorming típusú módszereknek. Az „agyvihar” irodalmi fordítása, az „ötletroham” jól visszaadja a módszer lényegét.

A munka során a résztvevőktől meghatározott és a táblára írt kérdésre kötetlen formában válaszokat kérnek. A megbeszélés 15–60 perces időtartama alatt bárki, bármilyen gondolatot tömören elmondhat, a részletes kifejtés igénye nélkül. Az elhangzott gondolatokat a táblára írják, rendszerezik és értékelik. A brainstorming-csoport létszáma 6-15 fő között optimális. A módszer különösen heterogén szakmai összetételű csoportnál eredményes. A módszer előnye, hogy igen rövid idő alatt, az adott témában viszonylag nagyszámú információt lehet nyerni, az ötletek és megoldások értékelése igen egyszerű (Nahlik, 1987; Osborne, 1953).

A vizsgálatba bevont csoportok

Hallgatók 7 csoportját kértük meg arra, hogy a számukra fontos tulajdonságokat írják össze. Minden csoport külön brainstorming keretében írta össze a tulajdonságokat. A tanszéken tanuló posztgraduális képzések különböző évfolyamain túl két nem ebbe a körbe tartozó csoportot is megkérdeztünk, egy a Corvinus Egyetem Vezetőképző Intézetében tanuló, szintén posztgraduális képzésben részt vevő csoportot és egy a BME műszaki menedzser nappali képzésének hallgatóiból álló csoportot. (A csoportokat 1–7 számozással jelöltük.)

A vizsgálat eredményei

A brainstorming során a csoportokon belüli azonos tulajdonságok, szinonimák szűkítése után mindenhol kb. 20 tulajdonság maradt meg. Az egyes csoportoknál a brainstorming során megtörtént a tulajdonságok általuk vélt jelentéstartalmának tisztázása. Ennek alapján került sor például „személyes varázs” megnevezés alatt a „meggyőző képesség”, „legyen egyénisége”, „személyiség ereje”, „befolyás”, „ráhatás”, „személyes varázs”, személyes vonzerő” tulajdonságok összevonására.

A vizsgált 7 csoport mindegyike gyakorlatilag ugyanazokat a főbb oktatói tulajdonságokat határozta meg. Néhány esetben került csak fel a többitől eltérő, csak az adott csoport által felvetett tulajdonság. Ilyen volt például a harmadik csoportban a „ne ordíts”, a „szépség”, vagy az 5. csoport „családi állapot” kritériuma. Ezeket olyan egyedi, nyilván csak az adott csoport tagjainak tapasztalatából adódó elvárásnak tekintettük, melyek nem általánosan jellemzőek az oktatókra. Ezeket a későbbiekben figyelmen kívül hagytuk. A végső tulajdonságlista kialakításánál csak azokat vettük figyelembe, melyeket a 7 csoportból legalább 5 fontosnak tartott. Az egyes csoportokban esetleg különböző megnevezésű, de valójában azonos tartalmú tulajdonságokat összevonva alakult ki a végleges, az összes megkérdezett hallgató véleményét tükröző tulajdonságcsoport.

Az 1. táblázatban foglaltuk össze a hallgatók által fontosnak tartott oktatói tulajdonságokat. A táblázat utolsó oszlopa az egyes tulajdonságok – általunk adott – „összevont megnevezését” mutatja.

A brainstorming következő lépéseként a kialakult tulajdonságlisták elemeihez értékeket rendeltek a hallgatók. Az értékek nem számszerű értékek (kivéve pl. az életkornál), hanem minősítő jellegűek. Minden egyes tulajdonsághoz többfokozatú skálán rendeltek értékeket. A fokozatok száma tulajdonságonként változhatott, nem határoztuk meg előre, azokat a hallgatók alakították ki. Annyi fokozatot adtak meg, amennyi a

A tanulói csoportok által fontosnak tartott oktatói tulajdonságok

1. csoport	2. csoport	3. csoport	4. csoport	5. csoport	6. csoport	7. csoport	Összevont név
humorérzék	humorérzék	humorérzék	humorérzék	szellemesség	humorérzék	humorérzék	humorérzék
szakmai tudás	tudás	felkészültség	szakmai hozzáértés	szaktudása nagy legyen	tárgyi tudás	nagytudású	szaktudás
kiállítás	fellépés	jó fellépésű	fellépés	megjelenés	–	kinézet	fellépés
jól tájékozott ¹	friss ismeretek	–	–	friss tudású	naprakészség	–	–
keményység	erélyesség	zordság	szigorúság	–	szigorúság	szigorúság	szigorúság
fairség	korrektség	korrektség	korrektség	következetesség	korrekt legyen	ne kivételezzon	korrektség
meggyőző képesség	legyen „egyénisége”	személyiség ereje	befolyás	ráhatás	személyes varázs	személyes vonzerő	személyes varázs
neme	férfi /nő	neme	–	férfi/nő	nem	–	neme
stílus	tanítási stílus	érthető stílus	modor	előadói stílus	kommunikációs stílus	stílus	előadói stílus
életkor	kor	életkor	kor	–	életkor	életkor	életkor
türelem	béketűrés	–	tolerancia	türelmesség	–	másság elviselése	türelmesség
tapasztalat	tapasztalt oktató	tapasztaltság	tanári gyakorlat	a pályán eltöltött idő	tapasztalat	mióta tanít	oktatói tapasztalat
értéktétel ²	–	értékrend	értéktétel	személyes értékrend	–	–	–
megbízhatóság	szavahihető	–	lelkiismeretes	–	szavatartó	megbízható	megbízhatóság
ismeretátadási képesség	ismeretközlés szintje	–	közérthetőség	értelmezhető ismeretek	érthető előadás	érthetőség	érthetőség
kreativitás	ne legyen sablonos	ötletesség	legyenek új ötletei	eredetiség	kreatív magyarázatok	feldobja az órát	ötletesség
rendszerezettség	értelmes gondolatmenet	követhető, értelmes ea.	logikus gondolatmenet	nem „csapongó stílus”	logikus órák	rendszerezett	rendszerezettség
rugalmas legyen	rugalmas hozzáállású	ne legyen merev	rugalmasság	–	ne legyen „karótnyelt”	laza, fiatalos stílus	rugalmasság

¹ Külön nem került be a végső listába. A „szaktudás” tulajdonság a többség szerint tartalmazza a „jól tájékozott” tulajdonságot.

² Külön nem került be a végső listába. A „korrektség” tulajdonsággal egyenértékű volt. A jellemző értékei: „igazságtalan, elfogult, igazságos” voltak.

megegyező tapasztalataik alapján leírta az adott tulajdonsággal kapcsolatos oktatói attitűdöket.

Néhány esetben a fokozatok száma eleve adott volt. (Pl. Az oktató „neme” tulajdonságnak csak két értéke lehet, „férfi” vagy „nő”. Ezt a tulajdonságot a továbbiakban nem vizsgáltuk, mert bár minden csoport megemlítette, mint azonnal „szembeötlő” jellemzőt, de egyik csoport sem tartotta fontosnak az oktatók egyéb képességeinek megítélés szempontjából.) Az egyes tulajdonságoknál a hét csoport által kialakított fokozatok és értékek közül az általunk legplasztikusabbnak tartottakat hagytuk meg, az előzőekhez hasonló összevonási folyamat után. A továbbiakban ezekkel dolgoztunk.

Az egyes tulajdonságokhoz rendelt értékeket tartalmazza a 2. táblázat. A táblázatban a tulajdonságok nem fontossági sorrendben vannak feltüntetve, hanem fentről lefelé ábécésorrendben. Az egyes tulajdonságok fontossági sorrendjének meghatározása nem volt célunk. A táblázatban balról jobbra haladva következnek a pozitívabb fokozatok. (Amennyiben értelmezhető a „pozitívabb fokozat”.). Érdekesség, hogy a „szigorúság” tulajdonságnál a keményebb oktatói hozzáállás a hallgatók szerint pozitívabb. Ha a felmérés nem nagyrészt felnőtt hallgatók (a hét csoportból hat ilyen volt), hanem graduális egyetemisták körében készült volna, valószínűleg fordítva lenne. Megemlítjük még, hogy a „személyes varázs” megítélésénél a hallgatók szerint

pozitívabb az, ha valaki „negatív egyéniség”, mint ha „hatástalan” (2. táblázat).

A tulajdonságokból elkészítettünk egy webes kérdőívet, ahol a korábban meghatározott tulajdonságok értékeit kellett a hallgatónak megadni bizonyos oktatókra. A kérdőívet eljuttattuk olyan, a vizsgált évfolyamokba tartozó, véletlenszerűen kiválasztott hall-

sugallja, hogy a képzésben maradt oktatók nem egyformán jó pontszámokat kaptak, hanem közöttük is különbségek alakultak ki.

Azért választottuk a fenti oktatókat, mert ők egyrészt, két kivételtől eltekintve, több félévben is oktattak, másrészt „alsó” vagy „felső” kategóriás oktatók voltak a hagyományos osztályzások értékelés alapján,

2. táblázat

A tulajdonságok értékei

Tulajdonságok	Értékek					
	30 alatt	30–40	40–50	50–60	60 felett	
Életkor	30 alatt	30–40	40–50	50–60	60 felett	
Előadási stílus	felolvasó	előadó	kérdező	interaktív		
Érthetőség	értelmetlen	zavaros	felfogható	kristálytisza		
Fellépés	határozatlan	agresszív	barátságos	meggyőző	motiváló	
Humorérzék	erőltetett	száraz	néha villan	kellemes	sziporkázó	fenomenális
Korrekttség	kivételező	következtelen	hangulatfüggő	következetes		
Megbízhatóság	„reményárus”	komolytalan	szolid	lelkiismeretes		
Oktatói tapasztalat	semmi	kezdő	megfelelő	rutinos	„öreg róka”	
Ötletesség	álmosító	hétköznapi	szellemes	meglepő		
Rendszerezettség	kusza	csapongó	strukturált	vaslogika		
Rugalmaság	merev	meggyőzhető	alkalmazkodó			
Szaktudás	téves	bizonytalan	alapszintű	széles körű	magas szintű	profi
Személyes varázs	szürke	hatástalan	negatív egyéniség	pozitív egyéniség	magával ragadó	
Szigorúság	nemtörődöm	laza	hullámzó	megszokott	kemény	„vérengző”
Türelmeség	„idegbeteg”	türelmetlen	kiborítható	kiegyensúlyozott	„birkatürelmű”	

gatónak, akik nem vettek részt a tulajdonságlistát kialakító brainstormingokon. A hallgatók kitöltötték a kérdőíveket az általunk előre megadott és általuk korábban hallgatott, hagyományos osztályzások módon már értékelt oktatókra.

A vizsgálatba összesen tíz oktatót vontunk be, akiket a továbbiakban hárombetűs karakterekkel jelölünk. „AAA”, „OOO”, „EEE”, „PPP”, „DDD” olyan oktatók, akik a hagyományos osztályzások kiértékelésén jellemzően jól szerepeltek, az oktatók sorrendjében többnyire átlag felett végeztek. „RRR”, „WWW”, „KKK”, „TTT”, „BBB” olyan oktatókat jelölnek, akik a hagyományos osztályzásban kevésbé jól szerepeltek, többnyire az eredménylisták második felében voltak. Szeretnénk hangsúlyozni, hogy a fenti besorolás kifejezetten a posztgraduális képzések minősítési rendszerére alapján történő sorrendet tükrözi. Fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a vizsgált képzések indulása óta – többek között a minősítési rendszer bevezetésének hatására is – jelentősen változott az oktatói gárda, e képzésekben oktatók jellemzően a „jó oktatók” kategóriájába tartoznak. A hallgatói értékelés relatív módját

is így reméltük, hogy a tulajdonságaik közti különbségek is jól észrevehetőek lesznek. Feltételeztük, hogy a felső kategóriába tartozó oktatók a tulajdonságok „pozitívabb” értékeit fogják megkapni, az alsó kategóriába tartozók pedig a negatívabb értékeket. Összesen 36 kérdőív adatait dolgoztuk fel, amelyben az egyes értékelő évfolyamok létszámarányai megfelelnek a sokasági létszámarányoknak. Ez az összlétszám (1083) 3,3%-a. Mivel a vizsgált posztgraduális hallgatók populációja homogénnek tekinthető, ezért ez a mintanagyság is reprezentatív (Falus, 1993). A kérdőívek kategorizált eredményét (az adott „értéket” bejelölő hallgatók számát, és a relatív gyakoriságokat a teljes mintaszámhoz viszonyítva) a 3. táblázatban foglaltuk össze. Az oktatónként elérhető maximális „szavazatszám” 14x36=504 volt, mert az életkorra és a nemre vonatkozó kérdések eredményét az összesítésben nem vettük figyelembe. Az eredmények, úgy tűnik, igazolják alapfeltevésünket. A táblázatból jól látható, hogy a „felső” csoportba tartozó oktatókat döntően az értékelési szempontok skáláinak felső kategóriájába sorolják a hallgatók, míg az „alsó” csoportban már

3. táblázat

Az oktatókra adott összesített szavazatok

	Inkább negatív		Átlagos/közepes		Inkább pozitív	
	Gyak.	%	Gyak.	%	Gyak.	%
AAA	23	0,5	51	1,0	430	8,5
OOO	49	1,0	43	0,9	412	8,2
EEE	37	0,7	80	1,6	387	7,7
PPP	20	0,4	135	2,7	349	6,9
DDD	64	1,3	91	1,8	349	6,9
„Felső” kat. összesen	193	3,8	400	7,9	1927	38,2
RRR	243	4,8	111	2,2	150	3,0
WWW	69	1,4	170	3,4	265	5,2
KKK	151	3,0	197	3,9	156	3,1
TTT	92	1,8	207	4,1	205	4,1
BBB	40	0,8	131	2,6	333	6,6
„Alsó” kat. összesen	595	11,8	816	16,2	1109	22,0

jobban eloszlanak a vélemények. Összességében itt is a pozitív értékek dominálnak, de a középső kategória aránya valamivel több mint kétszerese, az inkább negatív vélemények aránya pedig közel háromszorosa a „felső” oktatókéknak. χ^2 -próbával megvizsgálva az oktatók két csoportja és az értékelési kategóriák közötti kapcsolatot, a próba egyértelműen elutasítja a függetlenséget. A kapott eredmények az alábbiak: a p-érték 0,000, a χ^2 -számított értéke: 567,79, a szabadsági fok (DF) 2. A kapcsolat szorosságát jellemző Cramer-féle asszociációs együttható: 0,336, ami a közepesnél gyengébb, de szignifikáns kapcsolatot jelent a két kategória között. Az oktatókat külön kategóriáknak tekintve gyakorlatilag ugyanezt az eredményt kapjuk, a Cramer-mutató ekkor: 0,332. Ez valószínűleg kapcsolat léteire utal, az oktatók bevonása a modellbe nem változtatott az eredményeken.

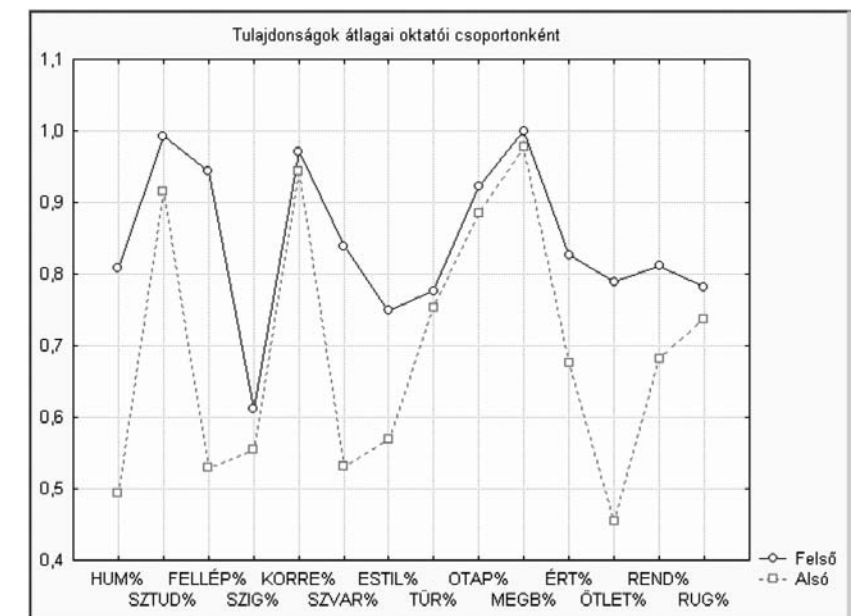
Kérdés, hogy melyek azok a tulajdonságok, amelyek leginkább különböznek, illetve hogy vannak-e olyanok, melyek nem, vagy csak alig különböznek a két oktatói csoportban? A tulajdonságok között meglévő eltérések kimutatására átranzformáltuk az adatokat sorrendi skálára. A hallgatók által megadott sorrendnek megfelelően 1-es értéket rendeltünk a tulajdonságok legnegatívabb, s a kategóriák számának megfelelő számértéket a legpozitívabb

tulajdonságértékhez. Mivel az egyes tulajdonságokon belül a kategóriák száma különbözik, a könnyebb összehasonlítás miatt relatív értékekkel számoltunk. Az 1. ábra a minősítési szempontok átlagait mutatja a két oktatói csoportban. Az ábrán a tulajdonságok sorrendje megegyezik az 1. táblázatban található sorrenddel.

Jól látható, hogy a „felső” oktatók átlagai minden tulajdonságnál nagyobbak, mint az „alsó” csoporté. Több tulajdonságnál szinte azonosak az értékek, ugyanakkor néhányánál jelentősek az eltérések. A „kor-

1. ábra

Tulajdonságok átlagai

rekség”, „türelem”, „oktatói tapasztalat”, „megbízhatóság” gyakorlatilag azonos, a „szaktudás”, „szigorúság”, „rugalmasság” majdnem azonos megítélés alá esik mindkét csoportban. A „szaktudás”, „korrektség”, „oktatói tapasztalat”, „megbízhatóság” kifejezeten jó minősítéseket kaptak, egy érték (amely 88,4%) kivételével 90% feletti az eredmények. A fő különbséget a két csoport között a „humorérzék”, „fellépés”, „személyes varázs”, „előadói stílus”, „ötletesség”, és részben az „érthetőség” és „rendszerzettség” tulajdonságok okozzák. Ezek olyan tulajdonságok, melyek részben a szakmai (tanári) képességek fejlesztésén múlnak, részben pedig emberi, személyiségbeli képességek fejlesztését igénylik. Nem arról van azonban szó, hogy az „alsó” kategóriás oktatók minden ilyen tulajdonsága alacsonyabb, ott nincs például „sziporkázó” humorú, vagy mondjuk „meglepően” ötletes oktató, hanem hogy a „felső” kategóriában kiegyensúlyozottabb, több szempont szerint is pozitívabb az oktatók megítélése. Példaként az ötletesség és az érthetőség tulajdonságokat mutatjuk be a 2. ábrán.

Látható módon ötletességben az „alsó” kategória oktatóinak átlagai egy kivételével (BBB) valóban jelentősen elmaradnak a „felső” kategória oktatóitól. BBB viszont ebből a szempontból három „felső” kategóriás oktatót is megelőz. Érthetőségben pedig WWW oktató veszi fel a versenyt a legjobbakkal.

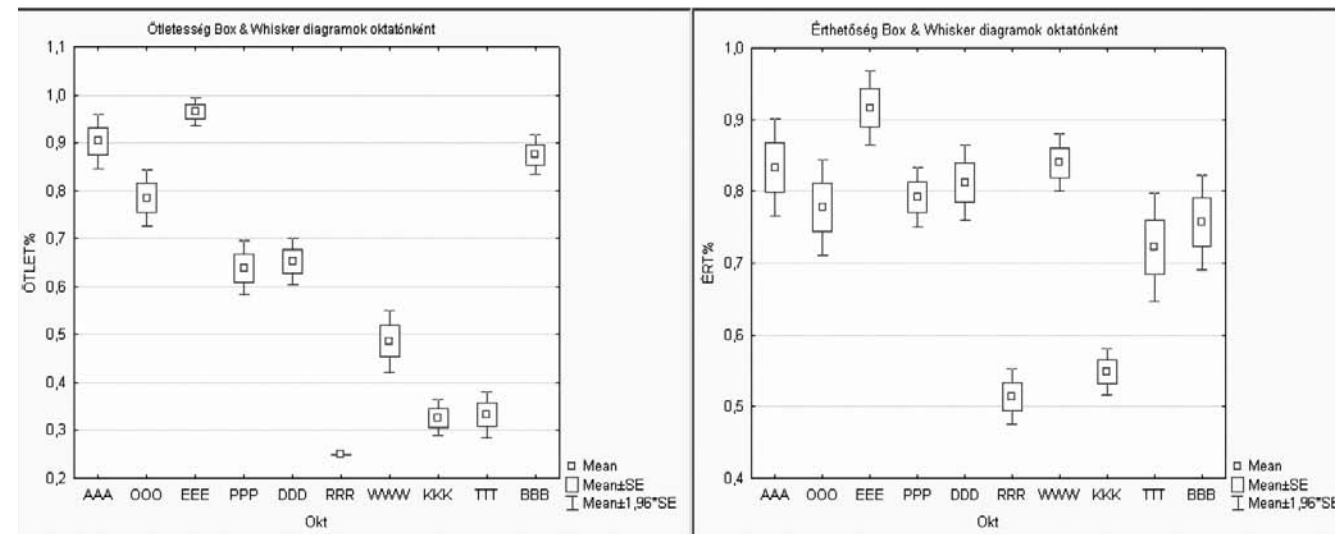
értékek sorrendjében, ez azt mutatja, hogy a hallgatók elégedetlenekek az oktatók szigorúságával, nagyobb szigorúságot várnak a képzéseken. Az elmúlt években többek között e vélemények miatt került sor az osztályzási irányelvek bevezetésére a posztgraduális képzéseken.

A kategóriák – és így az oktatók – közti kis abszolút értékbeli különbségre utalnak az alábbiak:

- a legrosszabb felső kategóriás oktató („PPP” és „DDD” „inkább pozitív” pontszámuk mindkettjüknek 349) és a legjobb alsó kategóriás oktató („BBB” „inkább pozitív” pontszáma 333) között minimális a különbség,
- a vizsgált 14 minősítő tulajdonságból 7-ben közel azonos az oktatók megítélése, átlagpontszámokat tekintve e szempontoknál minimális az eltérés a két csoport között,
- az „átlagos/közepes” és „inkább pozitív” kategóriák összegzett pontszámai minden esetben felülmúlják – a legtöbb esetben jelentősen – az „inkább negatív” értékekre adott pontszámokat,
- a szaktudás, korrektség, oktatói tapasztalat és megbízhatóság tekintetében mindenki pozitív megítélést kapott,
- a megkülönböztető tulajdonságok vizsgálatánál is „keverednek” az oktatók, helyenként egy-egy „alsó” kategóriás oktató több „felső” kategóriásat is megelőz.

2. ábra

Ötletesség és érthetőség tulajdonságok átlagai oktatónként

Érdekes a szigorúság szempont hallgatói megítélése. Ez a tulajdonság kapta a legkisebb értékeket, a „felső” csoport átlaga is csak 61,1%, de az „alsó” kategória sem különbözik szignifikánsan tőle, itt 55,5% az átlag. Elfo-gyadva a hallgatók értékítéletét a kialakított tulajdonság-

A fentiek alapján úgy véljük, igaz az a már említett megállapítás, hogy – a vizsgált posztgraduális képzéseken – nincsenek rossz és jó oktatók, csak jók és jobbak. Néhány személyiségjegy megváltoztatásával és tanári képesség fejlesztésével az „alsó” kategória oktatói is

a jók teljesítményét nyújthatják, vagy fordítva, néhány kevésbé jól sikerült óra után egy „jó oktató” is könnyen helyet cserélhet egy kevésbé jóval.

Következtetések

A modern minőségmenedzsment eszköztára jól alkalmazható a felsőoktatás minőségértékelésében. Asszociációs szellemi alkotótechnikák segítségével meghatározhatóak a tanítási-tanulási folyamat hallgatók számára fontos minőségparaméterei. Ezt igazoltuk a fontos oktatói tulajdonságok és azok ordinális skálán értelmezett értékeinek meghatározása kapcsán.

Kimutattuk, hogy a „hagyományos osztályzások” minőségértékelés és a brainstorming-módszer alapján elvégzett értékelés ugyanarra – de más szempontokat figyelembe vevő – eredményre vezet. A két módszer kombinált alkalmazásával pontosabb, teljesebb képet nyerhetünk egy képzés minőségéről.

Felhasznált irodalom

Falus I. (1993): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe, Budapest, Keraban
 Golnhofer – Nádasdi – Szabó (1993): Készülünk a vizsgáztatásra, Budapest, Korona
 Kerékgyártó Gy.-né – Sugár A. – Szarvas B. (2008) Hallgatók teljesítményének mérése, értékelése, Közgazdaság, Tudományos füzetek, III. évf. 4. sz., pp. 107–117.
 Nahlik G. (1987): Szervezési résztechnikák, Budapest, Tankönyvkiadó
 Osborne, A. F. (1953): Applied Imaginations, New York, Scribner's Sons
 Tanulmányi és vizsgaszabályzat: Minőségmenedzsment és Menedzser kreditrendszerű szakirányú továbbképzések (1999–2005): BME GTK Ipari Menedzsment és Vállalkozásgazdaságtan Tsz., Budapest
 Veress G. (szerk.) (1999): A felsőoktatási intézmények minőségmenedzsmentje, Budapest, Műszak